

Inovace studia molekulární a buněčné biologie reg. č. CZ.1.07/2.2.00/07.0354

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

LRR/CHPB2

Chemie pro biology 2

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Biogenní prvky

Lucie Szüčová

ce do rozvoje vzdělávání

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Osnova: makro a mikrobiogenní prvky, stopové prvky, jejich fce a výskyt v přírodě

Klíčová slova: biogenní prvky, uhlík, vodík, kyslík, železo, jód, měď

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Otázky před přednáškou:

- 1) Co jsou to biogenní prvky?
- 2) Jaký je význam železa pro savce?
- 3) Jaký je význam hořčíku pro rostliny?

Investice do rozvoje vzdělávání

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Biogenní prvky

ze všech známých 92 prvků přibližně 25 prvků nezbytně nutných pro život

uhlík (C), kyslík (O), vodík (H) a dusík (N) 96% živé hmoty

fosfor (P), síra (S), vápník (Ca), draslík (K), sodík (Na), chlor (Cl), hořčík (Mg) tvoří dohromady necelá 3% živé hmoty

Dále také známe prvky, jako je například Cu, Zn, Mn, Fe, které tvoří méně než 1% živé hmoty, ale jejich výskyt v organismech je pro život nezbytný

zelené rostliny: ve formě jednoduchých anorganických sloučenin

např. živočichům nestačí jakákoliv sloučenina síry, ale potřebují jednotlivé hotové organické sloučeniny, které obsahují síru: aminokyseliny (např. methionin, cystein)

Investice do rozvoje vzdělávání

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Makro a mikrobiogenní prvky

A) makrobiogenní: C, O, H, N, S, K, P, Mg, Ca, Cl, Na, Fe
tvoří více než 99% hmotnosti živých organismů a jsou pro život nezbytné
uhlík je základní stavební prvek všech živých organismů

B) mikrobiogenní (stopové), v organismu jen stopové množství: Cu, Zn, Mn, Mo, Cr, B, Co, F, I, Se, Si, V (ve formě iontů)

ve velkém množství jsou pro organismy toxické

nezbytné pro enzymatické a katalytické děje

některé stopové prvky jsou nutné pro všechny organismy (Fe), jiné jen pro určité druhy (jód u obratlovců)

Investice do rozvoje vzdělávání

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Základní stavební prvek: uhlík

základní stavební prvek živé
hmoty
uhlík může tvořit vazby C-C, tzn.
vytváří řetězce a kruhy

4 elektrony v poslední slupce
mohou vytvářet
4 kovalentní vazby

celá řada funkčních skupin může
přispívat k rozmanitosti života

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

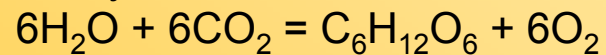
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Vodík (H)

- tvoří převážnou část hmoty ve vesmíru 75% (hvězdy)
- hlavní součástí vody (stejně jako O) a voda je nezbytná pro život
- voda tvoří 70% lidského těla a je prostředníkem velkého množství chemických reakcí
- ve všech uhlovodících a jejich derivátech
- součástí uhlohydrátů tvořících živé organismy

•voda je nezbytná pro fotosyntézu:

•v chloroplastech některých organismů může vznikat za specifických podmínek H_2 (*Chlamydomonas reinhardtii*) – zelená řasa, pouze v anaerobních podmínkách! (enzym hydrogenáza), předmětem výzkumu

Investice do rozvoje vzdělávání

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Kyslík (O)

- dýchání (nezbytný pro život aerobních organismů)
- atom kyslíku je stavební jednotkou vody
- součástí proteinů, tuků, karbohydrátů (organické sloučeniny)
- schránky měkkýšů, zuby (anorganické sloučeniny)
- produkován rostlinami a řasami při fotosyntéze
- spotřebováván při dýchání

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Dusík (N)

- součástí proteinů (aminokyselin) a nukleových kyselin (báze)
- některé bakterie jsou schopny vázat přímo atmosférický dusík (hlízkové bakterie = na dusičnany)
- rostliny jako dusičnany nebo NH_4^+ z půdy
- u řady vodních organismů se projevuje tzv. eutrofizace vod (N, P, přemnožení sinic, toxiny)
- některé mořské ryby obsahují trimethylammin oxid jako ochranu před osmotickými jevy (konverze na dimethylamin je zodpovědná za tzv. rybí zápach)

Investice do rozvoje vzdělávání

Metabolismus dusíku vázaného v proteinech a nukleových kyselinách živočichů končí exkrecí močoviny a kyseliny močové

- charakteristický zápach rozkladu masa způsoben aminy jako jsou putrescin a kadaverin

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Vápník, Ca^{2+}

základní součástí kostí a zubů (99%), ale i ve svalech, krvi (1%)
udržuje pravidelný srdeční tep

využití Ca^{2+} v těle řídí některé hormony štítné žlázy a příštítných
tělísek

u dětí spolu s vitamínem D brání křivici (rachitis)
u starších lidí: nedostatkem pohybu a nedostatečným příjmem Ca
vzniká osteoporóza (řídnutí kostí), osteomalacie (měknutí kostí, u
nás se již téměř nevyskytuje)

Ca^{2+} ionty jsou mezibuněčnými messengery v celé
řadě eukaryotických signálních drah

Ca^{2+} ionty jsou přenášeny pomocí tzv.
ionoforů, jako je například ionomycin, tyto
ionofory mohou vázané ionty přenášet přes
lipidovou membránu do buněk a organel

anorganicky vázaný vápník je součástí
schránek těl korýšů a dalších organismů

Investice do rozvoje vzdělávání

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Fosfor, PO_4^{3-}

v organismech se vyskytuje v pětimocné formě, jako fosforečnan (fosfát)

Fosfor se nachází v ATP (jako mono-, di- a trifosfát adenosinu), kde je v něm prostřednictvím makroergických vazeb uložena značná energie, která se uvolňuje hydrolyticky

Fosfát se také nachází v nukleových kyselinách (DNA, RNA)

Dále v buněčných membránách (fosfátová skupina jako součást fosfolipidů)

rostliny přijímají fosfor ve formě aniontů H_2PO_4^- a HPO_4^{2-} a to zpravidla z půdy

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Sodík, Na⁺

Zásadní význam pro metabolismus živočišných buněk
(v rostlinách je sodíku naprosté minimum)

Na⁺ je nejdůležitějším extracelulárním kationtem, má
význam při udržování osmotického tlaku

odpovědný za celkový obsah vody v těle savců,
správnou funkci srdce, regulaci krve a krevních
tekutin, přenos nervových vzruchů

prostupuje tzv. „**iontovými kanály**“ což jsou **pasivní**
iontové transportní mechanismy (skrže membrány je
takto přenášen Na⁺ do buňky)
batrachotoxin, jed šípových žáb však například
zvyšuje mnohonásobně prostupnost iontovým
kanálem a v tom spočívá jeho aktivita

v iontových pumpách (**aktivní** transport) Na⁺/K⁺-
ATPáza, hlavní komponenta Na/K pumpy („pumpuje“
Na⁺ z buňky)
(**digitoxin** z rostliny *Digitalis* vede k inhibici tohoto
enzymu a nárůstu koncentrace Na⁺ v srdečním svalu,
což má za následek jeho zvýšenou aktivitu) –
nepumpuje se pryč a zůstává v buňce

Investice do rozvoje vzdělávání

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Draslík, K⁺

udržuje svalový tonus: buňky, nervy a svaly savců by bez draslíku nemohly správně pracovat

rovnováha tekutin a elektrolytů v buňkách a tkáních a to jak živočichů, tak rostlin

nezbytný pro šíření nervových vzruchů u savců

u člověka: odstraňuje únavu a pomáhá snášet vysoké klimatické teploty, je přirozeným diuretikem a snižuje krevní tlak

U rostlin ovlivňuje příjem jiných iontů, jako např. Na⁺, Ca²⁺, Mn²⁺ anebo Mg²⁺ ale stimuluje příjem fosfátů, dusičnanů apod.

Dále u rostlin podporuje otevírání stomat, při osvětlení se kumuluje ve svěracích buňkách průduchů a naopak za tmy jej ubývá.

K⁺ ionty jsou aktivátory více než 60 enzymů, které se účastní procesů, jako je glykolýza, cyklus kyseliny citronové, redukce nitrátu, utilizace energie

Investice do rozvoje vzdělávání

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Síra, S

Některé sírné bakterie tzv. „dýchají síru“ místo kyslíku – tyto bakterie převádějí (redukují) elementární síru na H_2S nebo na jiné sulfidy (zkažená vajíčka)

absorbována rostlinami z půdy jako sulfát SO_4^{2-} a redukována na sulfid S^{2-} před inkorporací do molekuly cysteinu nebo methioninu: jediná možnost, jak síru mohou přijímat savci a dále ji zpracovávat

Síra se vyskytuje v prosthetických skupinách enzymů: tvoří např. S-S můstek v Cu_A vazebném místě enzymu cytochrom c-oxidázy (dýchání, mitochondrie)

S-S vazby (disulfidické vazby) mezi cysteinovými zbytky v peptidech (proteinová struktura) – vlasy, peří, srst-
nestravitelnost, zápach při hoření

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Hořčík, Mg^{2+}

globální význam hořčíku je dán jeho výskytem v molekule chlorofylu

Má zásadní význam při přeměně sluneční energie na energii chemických vazeb sacharidů prostřednictvím fotosyntézy z CO_2 a vody

zelené zbarvení rostlin je způsobeno právě přítomností chlorofylu (nejsilněji absorbuje červené a modré světlo)

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Železo, Fe^{2+} , Fe^{3+}

v lidském těle asi 4-5 g železa (Fe^{2+} , Fe^{3+})

65-70 % se nachází v hemoglobinu (Fe^{2+})

3-4 % v myoglobinu

asi 1 % v enzymech (cytochromy, cytochromoxidáza, peroxidáza)

0,1 % je tzv. transportní železo (transferin)

15-30 % připadá na zásobní železo, které je vázáno na bílkoviny (ferritin, hemosiderin)

hemoglobin: nezbytná sloučenina pro dýchání – přenos kyslíku (porfyrinový skelet složený ze čtyřech pyrolových jader) : v krvinkách

Otrava CO: váže se na Fe místo O_2 s větší afinitou

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Kofaktor enzymu

- nízkomolekulová neaminokyselinová struktura, která spolu s řetězcem (nebo řetězci) aminokyselin (tedy s bílkovinou) tvoří tzv. složené enzymy. Kofaktory jsou nezbytně nutné pro funkci daného enzymu, bez kofaktoru nemá tento enzym žádnou aktivitu
- jejich fcí je například přenos atomů, nebo elektronů při chemické reakci, která je enzymem katalyzována
- je-li kofaktor pevně vázán na bílkovinnou složku: prostetická skupina

Investice do rozvoje vzdělávání

MS
MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Měď, Cu^{2+}

v řadě enzymů vyšších živočichů nezbytné pro životní pochody (metabolismus sacharidů, vytváření kostní hmoty a krevtvorby, fungování nervového systému), distribuována v plazmě prostřednictvím proteinu ceruloplasminu

Pozor! Na nižší organismy působí Cu^{2+} jako silný jed!(protiplísňové prostředky)

Cu^{2+} centrálním kovem hemocyaninu, který u některých měkkýšů a členovců (krabi) funguje jako přenašeč kyslíku – analogie k hemoglobinu u teplokrevných živočichů

U lidí se vyskytuje zhruba 1.2 mg Cu^{2+}

nedostatek mědi: anémie, ztráta pigmentů a vypadávání vlasů

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Kobalt, Co^{2+}

jako Co^{2+} součástí vitamínu B12 (kyanocobalamin), který je nezbytný pro správnou funkci krvetvorby savců, podílí se na syntéze DNA a ATP a je nezbytný pro správnou funkci nervového systému člověka

v kofaktorech enzymů jako například methionylaminopeptidasa 2 (na obrázku) anebo nitryl hydratasa

Distribuce kobaltu v rostlinách závisí na rostlinném druhu: děje se tak odlišně, ale především je kobalt ve formě komplexní sloučeniny

V rostlinách má v přiměřené míře pravděpodobně vliv na formaci chlorofylu b, ve velké míře (za optimem) je pro rostlinu toxický, protože inhibuje aktivní transport

Investice do rozvoje vzdělávání

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Chrom, Cr³⁺

- záleží na ox. stavu! Jako Cr³⁺ biogenní prvek, jako Cr⁶⁺ potenciální karcinogen!
- Cr³⁺ důl. role v metabolismu cukrů a tuků, stabilizuje hladinu krevního cukru, tlumí chuť na sladké, stimuluje účinek inzulínu
- prodáváný doplněk stravy: jako pikolinát chromitý, DDD: 0,1 mg (kontrola tělesné hmotnosti)
- obsažen v celozrnných obilninách, bramborách, švestkách, ořechách, „plodech moře“

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Bór (B)

- Ultramikroelement
- nezbytný pro vývoj rostlin (zejména pro integritu buněčné stěny, v přemíře v půdě však toxický (nekróza listů))
- jistě nezbytný i pro vývoj savců, ale je toho málo známo
- přirozeně se vyskytuje ve všech rostlinách
- vyskytuje se v přírodním antibiotiku boromycinu (izolován ze *Streptomyces*)

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Vanad (V)

- obsažen v řadě enzymů
- v bakteriích, schopných fixace dusíku
- v některých mořských organismech v enzymech vázajících vanad (není jasné, proč akumulují tento kov) – snad proto aby znásobili svou toxicitu pro predátory, parazity a mikroorganismy (100 x více v než v okolní mořské vodě, některé druhy i více)
- vanabiny (analogie k hemoglobinu a hemocyyaninu zřejmě ne)
- v mořských okurkách (sumýši) (10% krevního pigmentu) (žlutá barva krve) – dodnes pochybnosti o vanabinu jako přenašeči kyslíku

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Mangan (Mn)

- kofaktory mnoha enzymů, jako jsou některé oxidoreduktázy, transferázy, hydrolázy, lyázy, izomerázy, ligázy, lektiny a integriny
- také v reverzní transkriptáze retrovirů
- polypeptidy (argináza, dipteriatoxin, Mn obsahující superoxid dismutáza (Mn-SOD) – v eukaryotních mitochondriích, bakteriích
- 10 mg Mn, který obsahuje lidské tělo, uložen v ledvinách a játrech
- u rostlin: se uplatňuje při fotosyntéze v chloroplastech (produkce kyslíku)
- zdroj: celozrnný chléb, neloupaná rýže, ořechy
- DDD: 1.4 mg

Investice do rozvoje vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Molybden (Mo)

v rostlinách: fixace dusíku (heteroatom aktivního místa enzymu v posledním kroku)

u živočichů a v lidském těle: aktivně v řadě enzymů (20) (heteroatom aktivního místa), jako např. aldehyd oxidáza, xantin oxidáza

enzymů účastných v metabolismu železa a detoxikaci sulfidů (sulfidoxidáza)

prevence zubního kazu a jeho přítomnost zvyšuje tvrdost zubní skloviny

nedostatek vede k anémii, přispívá k zvýšenému výskytu záchvatů astmatu, zvýšené kazivosti zubů a zhoršení ochrany proti infekci močového měchýře, depresi

v 70 kg lidském těle je asi 9.3 mg Mo

hlavním přirozeným zdrojem molybdenu v potravě jsou luštěniny, celozrnné pečivo a listová zelenina, játra (DDD: 50-400 mikrogramů)

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Zinek, Zn²⁺

klíčový faktor pro funkci prostaty a reprodukčních orgánů (nedostatek může vést ke zbytnění prostaty)

podílí se na schopnosti těla „číst“ genetickou informaci

součástí prostatických skupin tisíců proteinů v lidském těle (např. typu „zinc finger“)

součástí enzymu odbourávajícího alkohol

důležitý pro imunitní systém

Zn(II) ionty považovány za *neurotransmitery* (tuto signalizaci používají buňky prostaty, imunitního systému, střev a slinných žláz)

Zdroj: korýši, ústřice, obilniny, maso, slunečnicová semínka

DDD: 8-9 mg denně

Investice do rozvoje vzdělávání

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Jód, I⁻

součástí thyroidních hormonů: tyroxinu (T4) a triiodothyroninu (T3)

je zásobně uložen v těle v proteinu thyroglobulinu

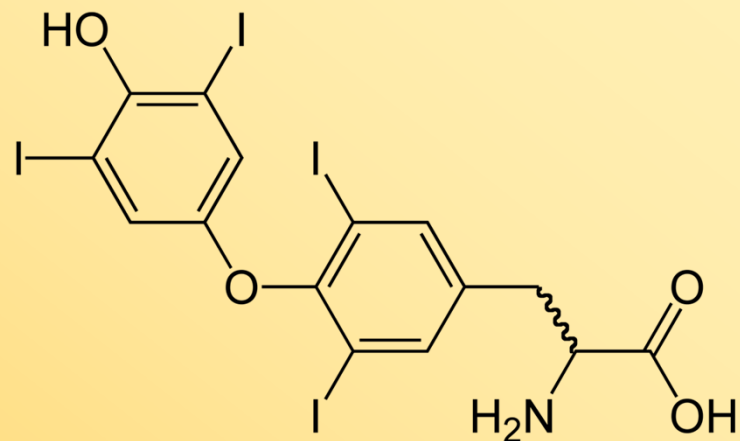
štítná žláza absorbuje uvolněný jód přímo z krve a do krve uvolňuje oba hormony T4 a T3

oba hormony regulují bazální metabolismus a růst (děti)

DDD je 150 microg/den

obsažen v mořské vodě, řasách, mořských plodech, rybách
(I⁻), sůl obohacená jodem

nedostatek jódu: zbytnění štítné žlázy (struma)

Selen (Se)

nezbytný prvek pro správnou funkci srdce
snižuje nebezpečí tvorby sraženin – trombů
významný antioxidant, součástí enzymu
glutathionperoxidázy (chrání tělesné tkáně před
poškozením volnými radikály)
v živých organismech jako dimethyl selenid,
selenomethionin, selenocystein (analoga methioninu a
cysteinu)
sulfid seleničitý se používá jako součást šampónů proti
lupům (zabíjí houbu způsobující lupy)

Čína: kešanská nemoc (endemická v některých
oblastech) nedostatek selenu: srdeční selhání
malých dětí

Přirozený výskyt: vnitřnosti, maso, ryby, korýši,
měkkýši, mléčné výrobky (máslo), citrusové
plody, avokádo, celozrnné obilniny

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Důležité izotopy

všechny atomy stejného prvku mají stejný počet protonů a jiný počet neutronů – izotopy (^1H , ^2H , ^3H)

v přírodě: směsi izotopů (^{12}C (99%), ^{13}C (1%) a ^{14}C (st.)

účinné aplikace v biologii: určování stáří fosilií (^{14}C) sledování metabolismu org. (^3H) izotopy se liší hmotností ale mají stejné chemické chování

standards při MS (^2H , ^{15}N , ^{13}C) NMR (^2H , ^{13}C , ^{15}N , ^{31}P , ^{195}Pt)

Izotopy používané v nukleární medicíně: ^{131}I a ^{32}P se užívají jako radioizotopy v nádorové terapii (jód při nádorech štítné žlázy, fosfor při abnormální produkci červených krvinek kostní dřeně), novinka ^{10}B , který se kumuluje v nádorové tkáni, ^{60}Co se používá k ozařování nádorů, ^{62}Cu , ^{18}F se používá jako zobrazovací značka v tzv. pozitronové emisní tomografii (PET)

Investice do rozvoje vzdělávání

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Děkuji Vám za pozornost

Investice do rozvoje vzdělávání

INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.